



# Meslek Mensubu Geçiř Dönemi Eđitimi

## İç Kontrol Hakkında Bilgi Edinme ve Kontrol Riskini Değerleme



Dumlupınar Üniversitesi  
İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi  
İşletme Bölümü  
Muhasebe – Finansman Anabilim dalı  
Prof. Dr. řerafettin SEVİM

# İç Kontrol (Sistemi)

## İç Kontrol Sisteminin Tanımı

- *İşletme varlıklarının korunması,*
- *Yanlışlıklar ve yolsuzlukların önlenmesi ve tespiti,*
- *Muhasebe bilgilerinin doğruluk ve güvenilirliğin sağlanması, (zamanında sağlanması da dahil)*
- *İşletme faaliyetlerinin yönetim politikalarına uygunluğunun sağlanması*

amaçlarına ulaşmak için işletme faaliyetlerinin düzenli ve etkin bir şekilde yürütülmesini sağlamada yardımcı olan, yönetim tarafından kabul edilmiş bulunan politika ve prosedürler olarak tanımlanır.

# İç Kontrol Sistemi

- İç kontrol (sistemi), örgütün amaçlarına ulaşmasında yönetime makul bir güvence sağlamak amacıyla oluşturulan politika ve prosedürlerden meydana gelir.
- Söz konusu politika ve prosedürlere kısaca “kontroller” adı verilir.



# İç Kontrol Sistemi

- İç kontrol sistemiyle, işletme fonksiyonları alt fonksiyonlara ayrılmakta her fonksiyona farklı kişiler tahsis edilerek kişilerin birbirlerini kontrol etmeleri sağlanmakta, iyi bir belge, kayıt ve rapor sistemi ile kişilerin sorumlulukları belirlenmekte, hata ve hile yapmaları önlenmekte, varlıklara erişim sınırlandırılarak işletmede kayıplara ve kötü niyetli davranışlara izin verilmemektedir.
- İç kontrol, işletme yönetiminin tüm işletmede kontrol fonksiyonunu yürütmede değişik önlemlerden oluşan bir **oto kontrol** sistemidir.

# İç Kontrol Sisteminin Amaçları

- İşletme **varlıklarının korunması**
- Muhasebe kayıtlarının tam ve doğru olması yoluyla **finansal raporlamanın güvenilirliğinin sağlanması**
- Faaliyetlerin işletme politikalarına uygun bir şekilde yerine getirilerek **verimliliğin ve etkinliğin artırılması**
- Personelin işletme politikalarına, yasa ve diğer düzenlemelere **uygun davranmasının sağlanması**

# İç Kontrol Sisteminin Özellikleri

İç kontrol bir süreçtir

İç kontrol insanlar tarafından gerçekleştirilir

İç kontrolün gerçek amacı insanı kontrol değil, iş sürecini kontrol etmektir.

İç kontrolü kurma ve etkinliğini değerlendirme işletme yönetiminin sorumluluğundadır

İç kontrolden sadece "kabul edilebilir –makul- güvence vermesi beklenir kesinlik veya garanti beklenmez

Her işletmenin yöneticileri ister farkında olsun ister olmasın yazılı veya yazılı olmayan mutlaka bir iç kontrolü vardır.

# İç Kontrolün Önemi Nedir?

## Faaliyetlere katkı

- Kontrol faaliyetleri aracılığıyla varlıkların korunması sağlanır.
- Standartlaşmış süreçlerle faaliyetlerin etkinliği ve verimliliği artar.

## Finansal katkı

➤ Ticari kararlarda kullanılan verinin doğruluğu artar.

➤ Yolsuzlukların tespiti ve önlenmesi sağlanır ve denetim için kanıt oluşturulur.

## Uygunluk

- Periyodik kontrollerle kanunlara ve düzenlemelere uygunluk sağlanır.

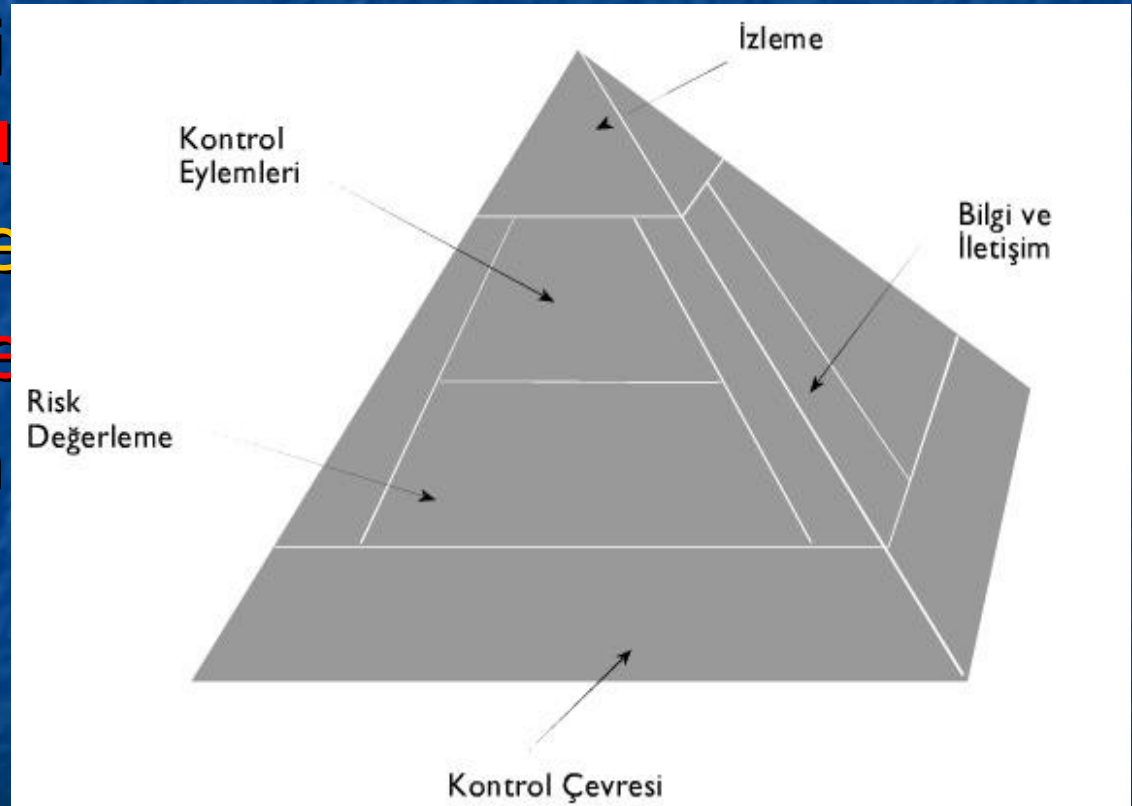
Etkin bir kurumsal yönetime ( corporate governance) sahip bir şirketin,

**PIYASA DEĞERİ ARTAR !**



# İç Kontrolün Bileşenleri (Coso'ya göre\*)

- Kontrol Çevresi (Kontrol Ortamı)
  - Kontrol Eylemleri
  - Risk Değerleme
  - Bilgi ve İletişim
  - İzleme
- \* UDS'ye uygun





# Kontrol Çevresi

- Bir işletmenin geçmişinden ve kültüründen etkilenen, işletmede çalışan kişilerde kontrol bilinci oluşmasını sağlayan tüm faktörlerdir.
  - Üst yönetimin tutumu (dürüstlüğü)
  - Yönetim kurulu ve denetim komitesinin katılımı
  - İnsan kaynakları uygulamaları

# Risk Değerleme

- Bir işletmede amaçların belirlenmesi ve bu amaçlara ulaşmayı engelleyen i ve dış faktörlerin dikkate alınarak yönetim tarzının biçimlendirilmesidir.

# Kontrol Eylemleri (Faaliyetleri)

İşletmenin amaçlarına ulaşmasını engelleyecek risklerin önlenmesine yardımcı olan politikaların ve yordamların konulması ve uygulanmasıdır.



# Kontrol Eylemleri (Faaliyetleri)

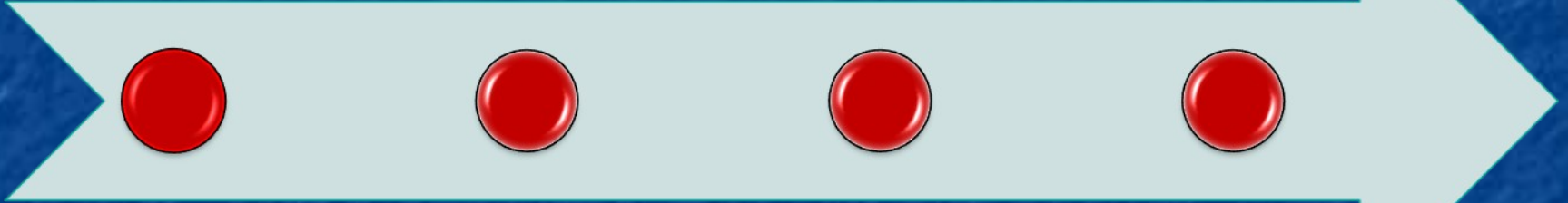
- Fiziksel, yönetsel ve muhasebeyle ilgili kontrollerdir. Bu kontrol eylemlerini şu ana başlıklarda toplayabiliriz:
  - Görevlerin ayrımında yeterlilik
  - İşlem ve faaliyetlerin uygun yetkilendirilmesi
  - Yeterli belgeler ve kayıtlar
  - Varlıklar ve kayıtlar üzerindeki fiziksel kontrol

## ■ Satış Sürecine Yönelik İç Kontrol

### Sipariş Alma

- Sadece Telefonla sipariş alınmamalı, Faks ile desteklenmeli

Mal Sevkiyat  
Birimine  
Siparişin  
Bildirilmesi



Müşteri  
Kredi  
Onayının  
Alınması

# Bilgi ve İletişim

- İşletmedeki iç kontrol yapısının merkezi sinir sistemi bilgi ve iletişimdir. İşletme içerisinde yatay ve dikey iletişim kanallarının açık olması gerekir.

Böylece üstten ve alttan bilgi akışını sağlayarak işletmenin hedeflerinin bildirilmesi ve bunların gerçekleşme düzeyleri sağlıklı bir şekilde gerçekleşir.



# izleme (iç denetim)

- Yönetim tarafından iç kontrol sisteminin amacına uygun şekilde işleyip işlemediğine ve değişen koşullara göre yapılması gerekenleri saptamak amacıyla, iç kontrol performansının ve kalitesinin sürekli veya belirli zaman aralıkları ile izlenmesidir.

# İzleme (İç denetim)

- İzleme unsurunu, işletmelerde “iç denetim bölümleri” yerine getirir.
- İç denetim bölümleri(birimleri), işletmede herhangi bir icrai görevi bulunmayan doğrudan denetim komitesi ve yönetim kuruluna bağlı olarak çalışan bir birimdir. İşletmedeki İç kontrolü inceleme ve değerlendirme üzerine odaklanan güvence ve danışmanlık sağlayan bir birimdir.

# İzleme (İç denetim)

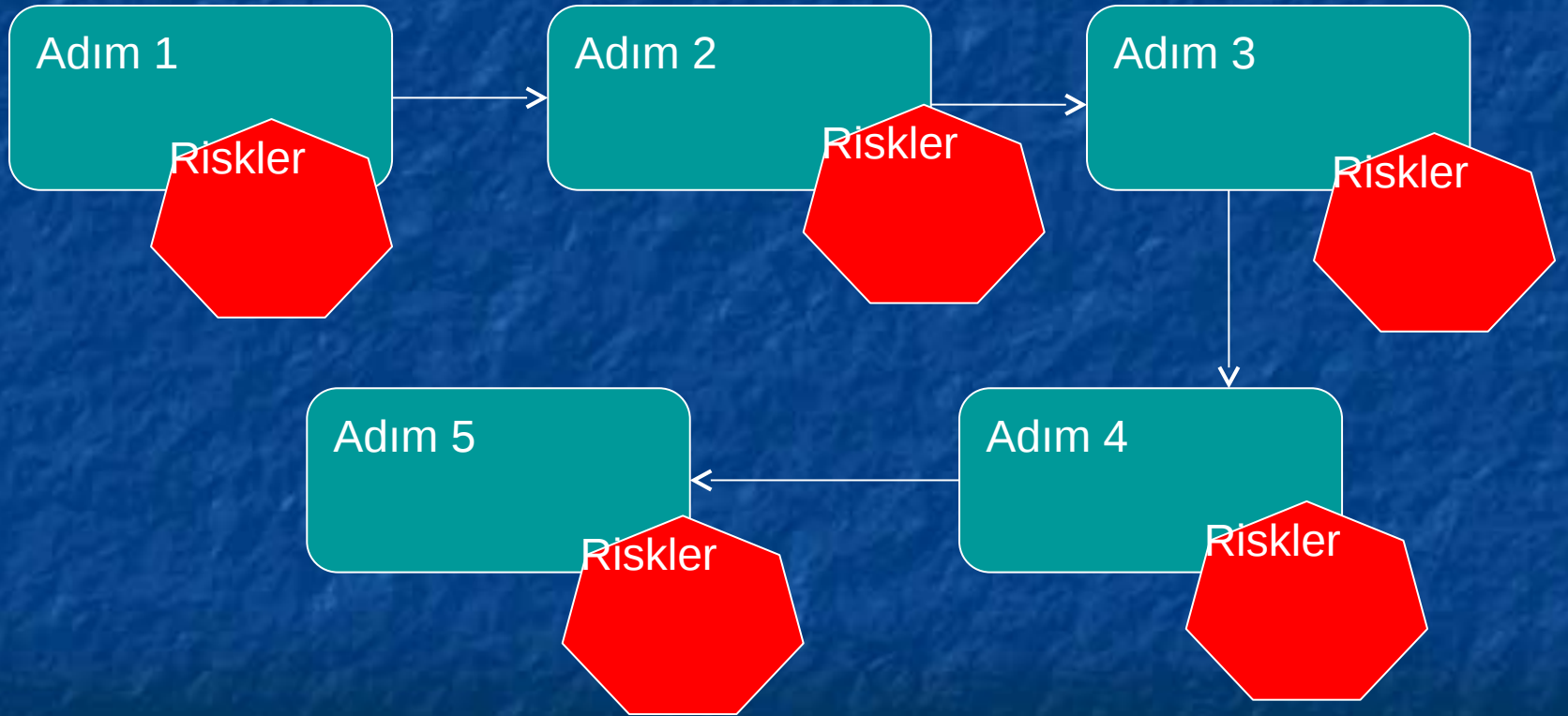




# İç Kontrolün Oluşturulması

- Her işletmede faaliyetlerin yürütülmesi sırasında karşılaşılabilecek riskler söz konusudur. Mevcut işletme yapıları içerisinde bu risklerle her zaman yüz yüze kalınmaktadır.
- İşletme yönetimi sadece **riskin oluşmaması** veya en aza indirgenmesini amaçlar. Başka bir ifadeyle yönetim işletmedeki her türlü finansal ve finansal olmayan faaliyetlerin bütünü üzerinde kontrol sağlamak ister.
- Bunun için işletme yönetimi sürekli işletme içerisindeki **bilgi ve iletişimle olası riskleri değerlendirir** ve buna göre önlem almaya çalışır. Bu amaca kısaca yönetimin kontrol amacı denilmektedir.

# .... Faaliyet Süreci

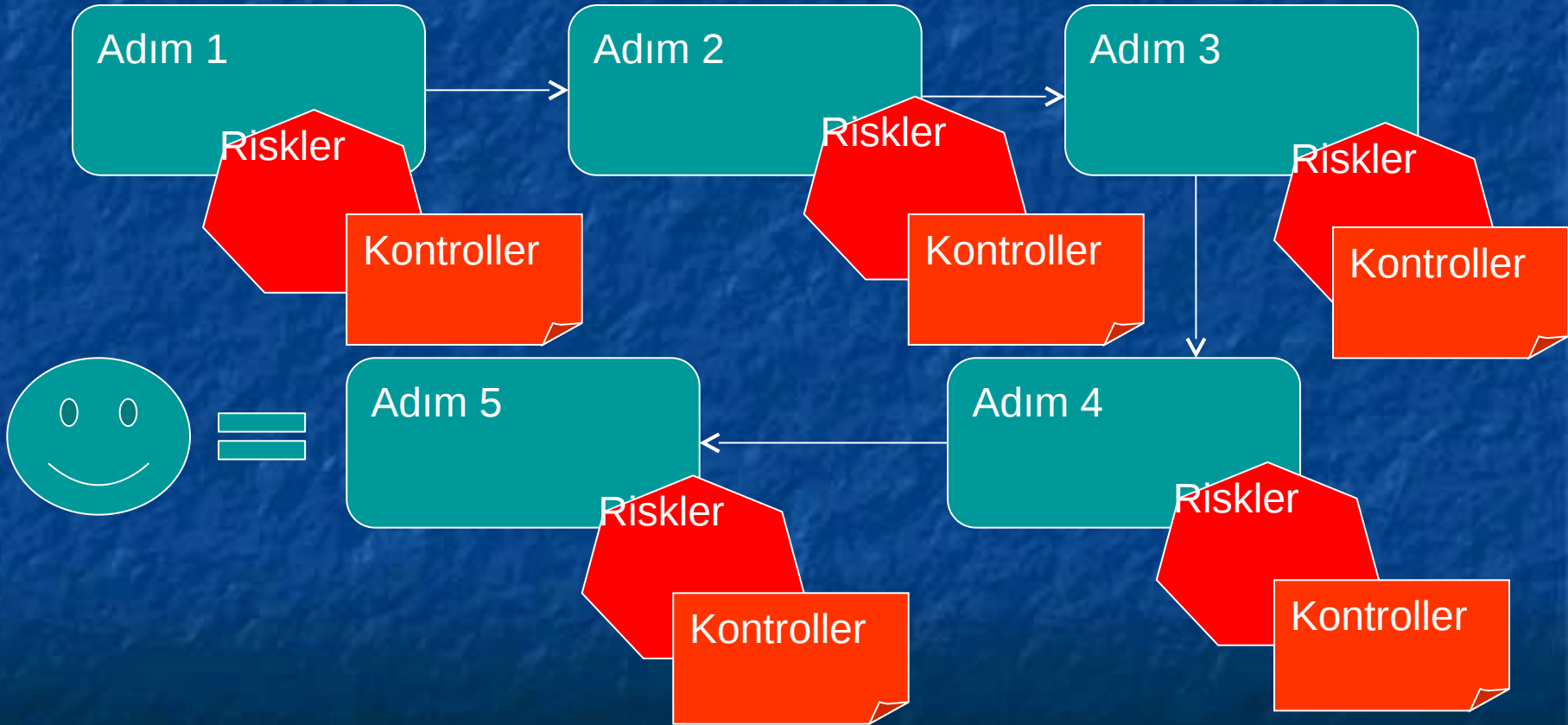


# İç Kontrolün Oluşturulması

- Kontrol amacını gerçekleştirmek için yönetim tarafından kontrol eylemleri oluşturulur (kontrol prosedürleri- kontrol usul ve yöntemleri).
- Mesela, çek defterini yetkisiz kişilerden korumak amacı için, yönetim çek defteri kilitli bir kasa'da tutulur ve bu kasanın anahtarı da çek düzenleyen amir ile bölüm müdüründe bulunacaktır.



# .... Faaliyet Süreci



# İç Kontrolün Oluşturulması

- Her kontrol amacı için bir veya birkaç kontrol eylemi oluşturulur. Daha sonra izleme fonksiyonuyla bilgi ve iletişim yoluyla kontrol eylemlerinin kontrol amacını yerine getirip getirmediği değerlendirilir, yani riski önleyip önleyemediği belirlenir.

# İç Kontrolün Oluşturulması

## İç Kontrol Etkinliği

- Kontrol eylemlerinin kontrol amaçlarını gerçekleştirecek **kalite ve nitelikte olması**

## İç Kontrolün Yeterliliği

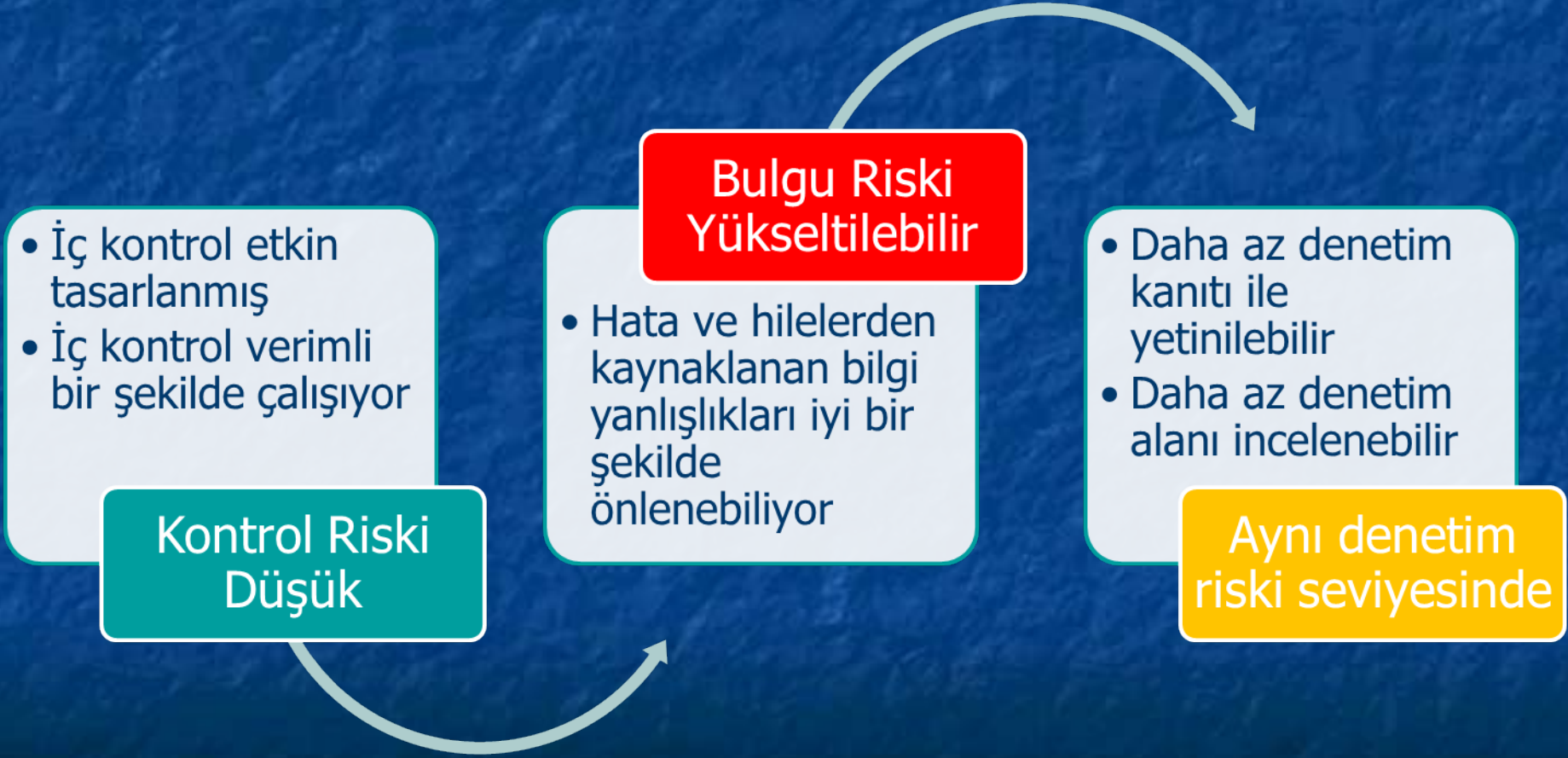
- Kontrol eylemlerinin kontrol amaçlarını gerçekleştirecek **sayıda** olması



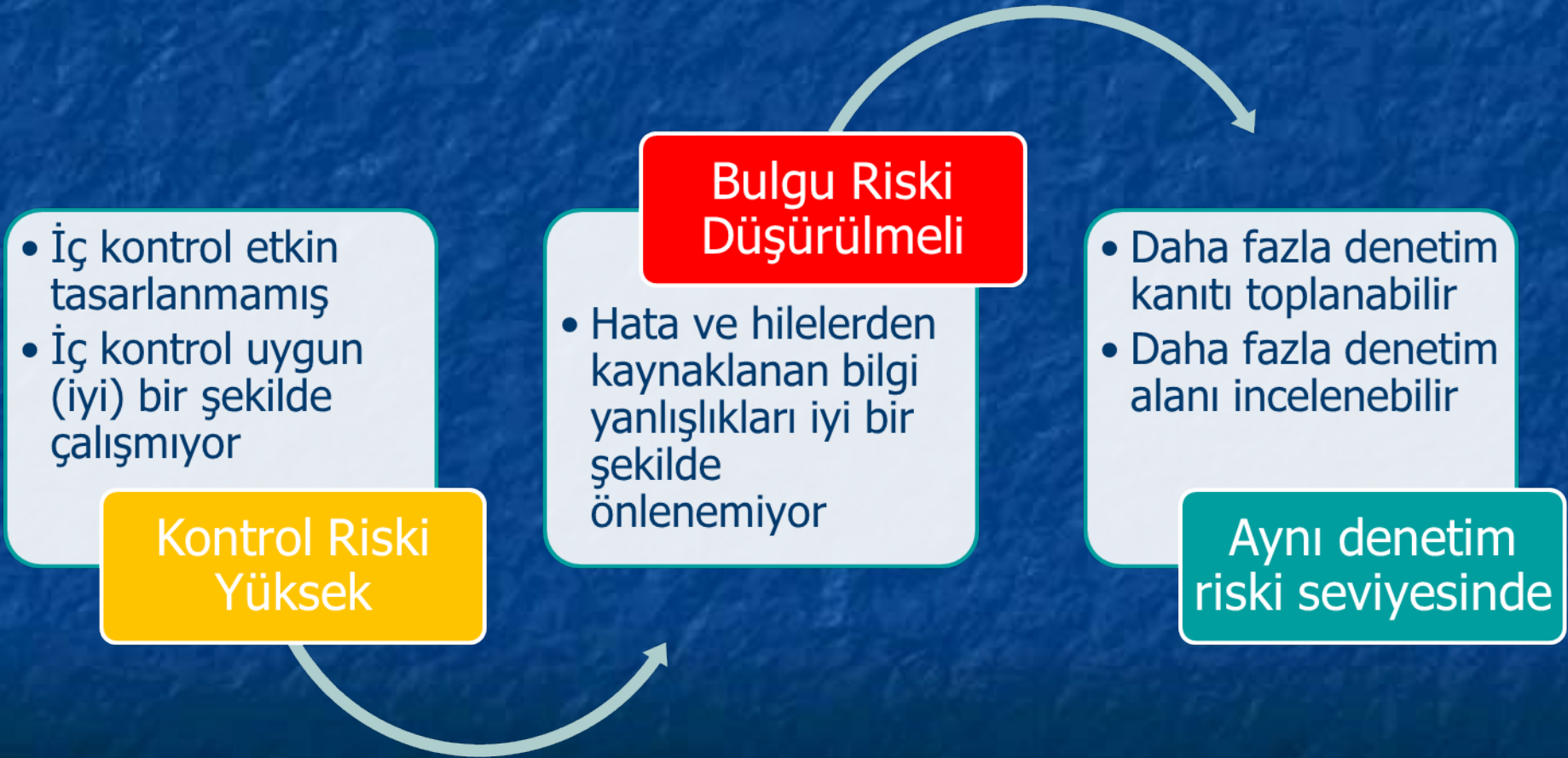
# Etkin ve Yeterli Bir İç Kontrolün Özellikleri

- İyi bir organizasyon planı
- İyi bir muhasebe sistemi
  - Belgeler ve Onay
  - İyi bir hesap planı
  - Muhasebe yönetmeliđi
  - Rakam doğruluğunun araştırılması
- İyi bir çalışma sistemi
- Yeterli sayıda ve kalitede personel
- İ denetim bölümü

# İç Kontrolün Denetimdeki Yeri ve Önemi



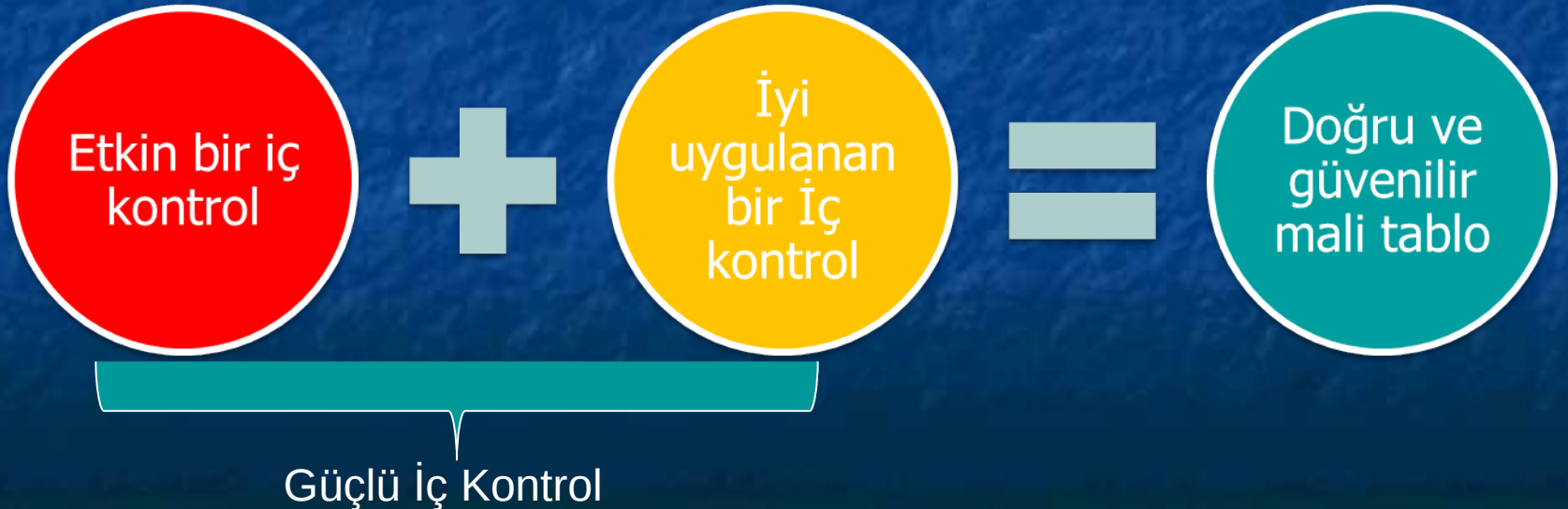
# İç Kontrolün Denetimdeki Yeri ve Önemi





# İç Kontrolün Denetimdeki Yeri ve Önemi

- Mali tabloların işletmenin iç kontrolünden geçerek oluşmasından dolayı denetçi için iç kontrolün iyi incelenmesi ve buna göre denetim planının oluşturulması çok önemlidir. Güçlü iç kontrol doğru ve güvenilir mali tablo demektir.



# İç Kontrolün Denetimdeki Yeri ve Önemi

- Denetçi açısından iç kontrolün incelenmesi ve tanınmasında bir diğer önemli nokta iç kontrolün eksik ve çalışmayan yanlarının tespit edilip işletme yönetimine bildirilmesidir. İşletme yönetimi bağımsız denetçilerin bu şekildeki görüş ve önerilerini dikkate alarak iç kontrolü geliştirebilirler.
- Bakınız UDS 265 nolu standart.

# İç Kontrol Sisteminin Tanınmasında Kullanılan Yöntemler

Not Alma Yöntemi

Akış Şemaları Yöntemi

Soru Formu Uygulama Yöntemi

Denetimde arzu edilen bu üç yöntemin birlikte kullanılmasıdır.

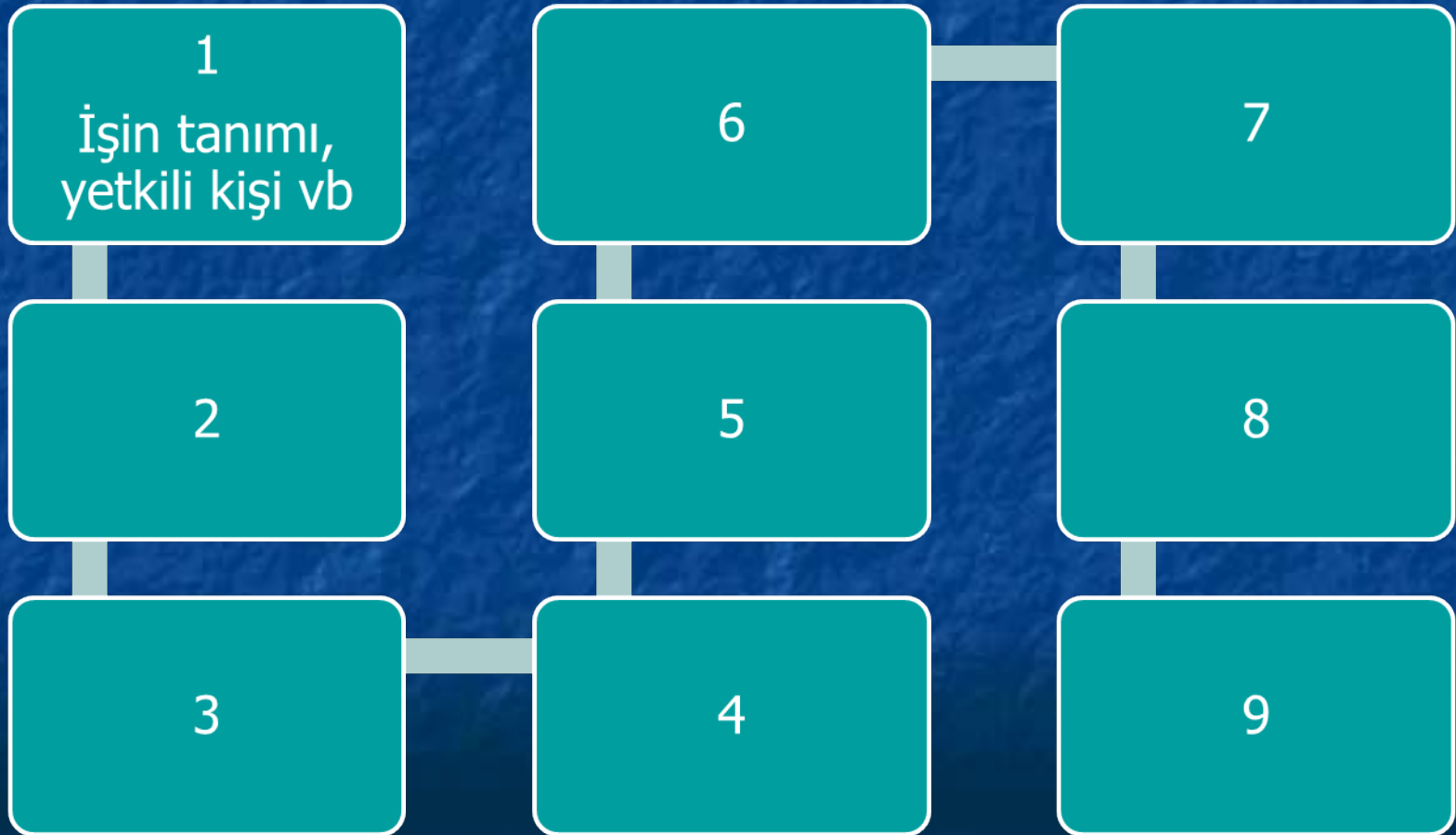


# İç Kontrol Sisteminin Tanınmasında Kullanılan Yöntemler

- **Not Alma Yöntemi:** Denetçinin personel ile, yöneticiler ile görüşerek notlar alması, toplantı tutanaklarını, yönetmelikleri okuyarak iç kontrol hakkında notlar almasıdır.
- **Akış Şemaları Yöntemi:** İşletmedeki bir işlem grubu veya bölüme ilgili (harcama, alacak tahsili vb) olarak veri ve yetki akışını gösteren bir semboller diyagramının denetçi tarafından kullanılmasıdır.
- **Soru Formu Uygulama Yöntemi:** İşletmenin iç kontrolünün yetersiz olduğu alanları saptamak amacıyla her bir denetim alanı ile ilgili kontrollere ilişkin sorulardan oluşan bir listedir. Evet-Hayır-Uygulanamaz şeklinde sorular hazırlanır. Hayır cevabı o noktada iç kontrolün olmadığı veya etkisiz olduğu durumları gösterir.

# İç Kontrol Sisteminin Tanınmasında Kullanılan Yöntemler

- Tahsilat İşlemleri (Faaliyeti) akış şeması.....



# Kontrol Riskinin

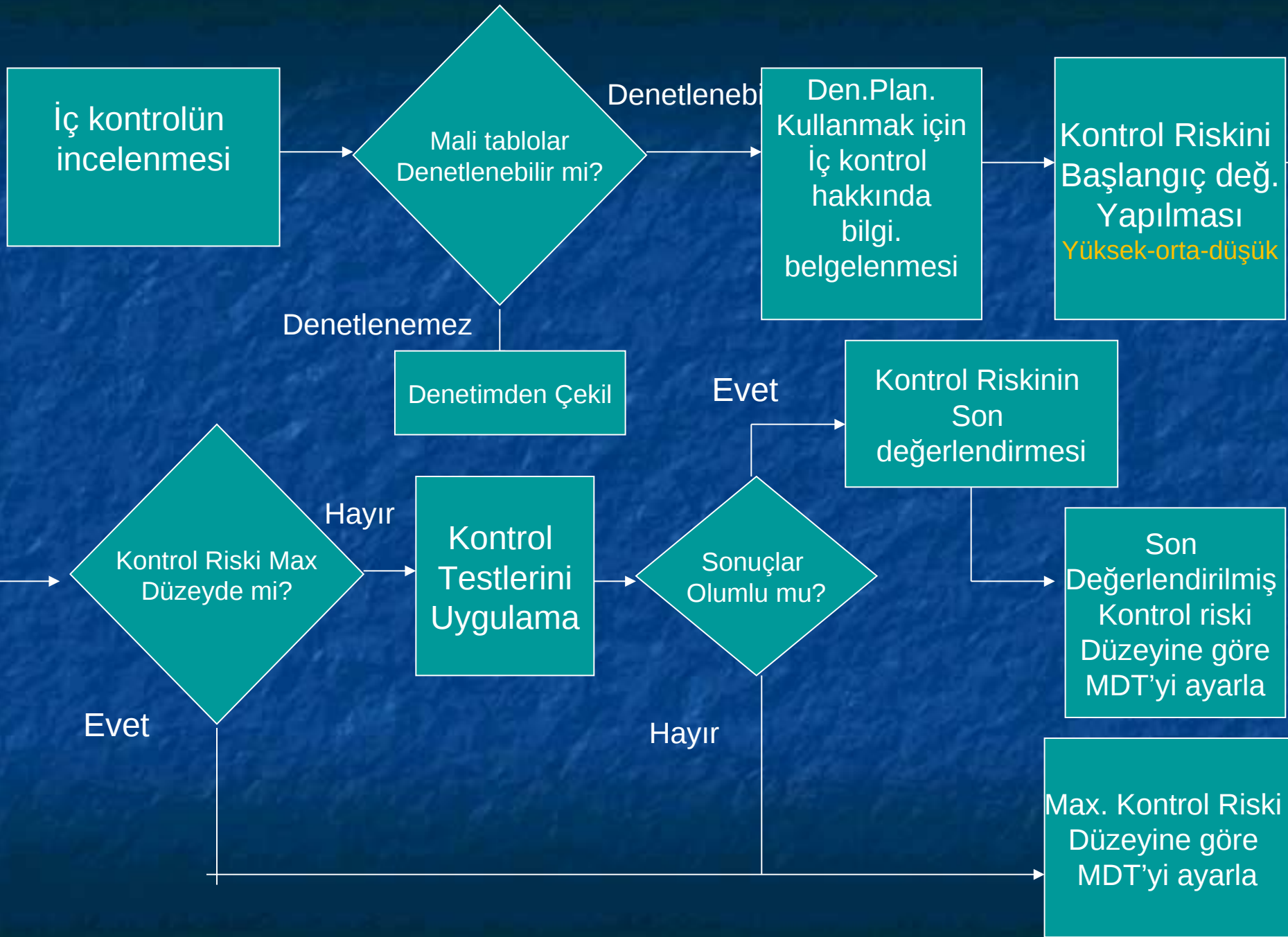
## (Değerlenmesi) Belirlenmesi

- Denetçi iç kontrol hakkında bilgi toplama yöntemlerine göre iç kontrol hakkında bilgi topladıktan sonra, inceledikleri hesap ve işlem grupları için kontrol riskinin başlangıç belirlemesini yaparlar. Kontrol riskinin belirlenmesinde denetçi şunları yapabilir:
  - O hesap veya işlem grubuyla ilgili potansiyel hataları belirleme
  - Bu hataları önleyebilecek veya bulabilecek uygun iç kontrollerin mevcut olup olmadığını belirleme



# Kontrol Riskinin Belirlenmesi

- \*Kontroller mevcutsa=> Kontrol riskini maksimumun altında belirleme
- \*Kontroller mevcut değilse => Kontrol riskini maksimum belirleme (%100, Çok yüksek vb.)
- Eğer mali tablolardaki hataları önleyebilecek kontroller (kontrol prosedürleri) işletmede hiç yok (tasarlanmamış) ise kontrol riski maksimum (Çok Yüksek-%100) olarak belirlenir. Eğer bu kontroller işletmede varsa denetçi bu sefer, bu kontrollerin etkin çalışıp çalışmadığını, hata ve hileleri önleyip önleyemeyeceğini incelemeye yani test etmeye çalışır.



# Kontrol Testleri (Uygunluk Testleri)

- Denetçi tarafından iç kontrollerin değerlendirilmesi için yapılan testlerdir. İki amaca yöneliktir:
  - **Kontrollerin tasarlanış etkinliğinin değerlendirilmesi:** İç kontrol politika ve prosedürleri mali tablolardaki maddi hataları bulmak ve önlemek için uygun olarak oluşturulup oluşturulmadığı incelenir.
  - **Kontrollerin işleyiş etkinliğinin değerlendirilmesi:** Tasarlanan kontrol politika ve prosedürleri, düzenleniş amacına uygun biçimde yerine getirilip getirilmediği değerlendirilir.
- Kontrol riski maksimum belirlenmiş ise zaten işletmenin kontrolleri yetersiz ve etkisizdir dolayısıyla bu kontrollerin tasarımının ve işleyişinin etkinliğini test etmeye gerek yoktur. Kontrol testleri maksimumun altında belirlenen kontrol riskini desteklemek için gerekli kanıtları toplamak için yapılır.



# Denetim Testleri

